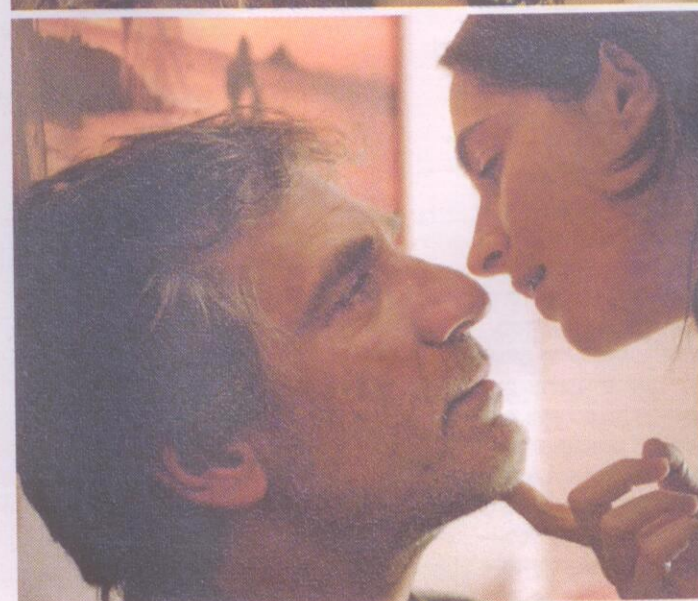

מלמעלה למטה: מתוך
"ברש" של מיכל ויניק; מתוך
"פרינסס" של טלי שלום
עזר ומתוך "ההיא שחזרת
הביתה" של מאיה דרייפוס
צילומים: שי פלג וראדק לרצ'ק

משנות את התסריט

יותר ויותר במאיות ישראליות יוצרות
לאחרונה סרטים עלילתיים וזוכות להצלחה.
האם הגל הנוכחי מבשר על קריסה קרובה
של ההגמוניה הגברית בקולנוע המקומי?
ארבע במאיות ותסריטאיות עונות על
השאלה, מצביעות על הסיבות לשינוי
ההדרגתי, ומסכימות על דבר אחד: המהפך
האמיתי יהיה כאשר לא יראינו אותן מפני
שהן נשים אלא משום שיצרו סרט

נרית אנדרמן

צילום: דניאל צ'ציק

טלי שלום-עזר: "אני מחכה לגרע שיהיה ברור שנשים יכולות לביים, שיש קולנועניות נשים, ומה שיעניין עיתונאים זה לדבר על הסרט שלי, ולא על זה שאני אשה. זה צריך להיות הדבר הכי טבעי"

פעמים רבות באמת נטען כי מיעוט הכי מאיות בקולנוע נגרם בין היתר בגלל שהעי בורה על פיצ'ד ראשון מגיעה לא פעם בגיל שבו נשים רבות רוצות להיכנס להריון ולהקים משפחה. מהם המחסומים הנוספים שמעכבים נשים בדרך לפיצ'ד הראשון?

דרייפוס: "יש איוו הגמוניה גברית בקרב מקבלי ההחלטות בתחום, אם זה לקטורים, מנהלי קרנות או מבקרי קולנוע. מרגע שיש רוב גברי בעמדות הללו, יוצא שהטעם שמי כריע אילו סרטים ייעשו כאן, הוא זה של ההגמוניה הגברית. זה פשוט דוחק הצדה טע' מים אחרים, ואז אשה שהולכת לקרן וצריכה להסביר למה היא רוצה לעשות את הסרט שלה, צריכה קודם כל לתרגם את הסרט שלה לגברית."

שלום עזר: "בעיני זה קשור גם בחינוך המ' סורתי שאנחנו מקבלות, בכך שמצפים מאתנו פחות להתבלט, פחות להגיע לתפקידים שצ' ריך בהם חוזר, הנהגה ואסטרטגיות, ולכן הכיוון הזה אינו מובן מאליו בשבילנו. אבל עכשיו חל שינוי בזה, וגם בהגמוניה הגברית בתחום הקרי' לנוע, כי בעקבות הפעילות של 'פורום הקרי' לנועניות' יותר לקטוריות נכנסות לעבודה בקרנות. בעיני זה אחד הגורמים לגל הנוכחי של הבמאיות."

ויניק: "אני מלמדת קולנוע ושמתי לב שאיכשהו תמיד יוצא שהסטודנטיות הבנות מפיקות לבנים את הסרטים. או נתתי להן גאום שלם על זה שסטודנטית צריכה לעשות את

מיכל ויניק: "בפסטיבל קאן במאים כמו רומן פולנסקי ופרנסואה אוזון התבטאו באופן מיוזוני, ואיש לא הניד עפעף. אז אנחנו מתפללים שלפסטיבלים האלה לא מתקבלים סרטים של נשים?"

קיים: "בעיני זה מטורף, איך זה לא קרה לפני עשר שנים? איך זה לא קרה ברגע שחוק הקרי' לנוע, שמעביר תקציבים ממשלתיים לקולנוע, נכנס לתוקף?"

דרייפוס: "לדעתי זה קשור בנושא הסטודנטים לקולנוע, שתמס תאוצה בארץ בשנים האחרונות. פועלים פה היום הרבה יותר בתי ספר לקולנוע, יש הרבה יותר סטודנטים לקולנוע, והיכולת של סטודנט לעשות קריירה עם סרטים קצרים זה רב שמאוד התפתח. ובתחום הזה היה פתאום יותר מקום לנשים, כי באוניברסיטאות כ-50 אחוז מהסטודנטים לקולנוע הם נשים."

קיים: "אבל אני רוצה לסייג את זה ולשאול, כמה מודות היו לכן כשלמדתן קולנוע? כמה מר' רות ליבמני? כי לי לא היתה כזאת."

דרייפוס: "לא היו הרבה".

קיים: "וגם לא הראו לנו כמעט סרטים שיצרו נשים. בשנה א' למדתי באוסטרליה והקרינו לנו את הסרט של ג'יין קמפיון 'A GIRL'S OWN STORY'. נורא התלהבתי ממנו ופתאום הבנתי שזה בעצם הסרט היחיד שראיתי באותה שנה שיש בו סיפור של נשים ושביימה אותו אשה, ושברוב הסרטים שראיתי הרמויות הנשיות היו מאוד צדדיות."

שלום עזר: "בעיני, הבלטות של נשים בסרטי הסטודנטים קשור גם לגיל. כי אלה בנות טי' פה יותר צעירות, בנות עשרים ומשהו, ושיקולי הקמת משפחה עדיין לא נכנסים אצלן לתמונה".

קיים: "נכון, והנה, גם ארבעתן, עדיין אין לנו ילדים".

דרייפוס: "כן, אבל גם בקושי יש לנו סרטים".

מאיה דרייפוס: "אשמח להמשיך לראות את ברוס ויליס מציל את העולם, זה סקסי. צריך רק שלצד זה יהיו גם יותר סרטים עם סנדרה בולוק. אז כבר לא נסתובב בתחושה שנעשה לנו עוול"

יצאו לבתי הקולנוע - 19 נוצרו על ידי נשים. כלומר, שיעור הבמאיות בקולנוע הישראלי עשוי להגיע בשנים הקרובות ל-32 אחוז - כמעט שליש מהסרטים הנוצרים פה. משמח לראות את הע' ליה החדר במספר הפיצ'רים של נשים יוצרות בקולנוע הישראלי, ומרתק לגלות שברוב המ' קרים מדובר ביוצרות צעירות שזה סרטן הרא' שון באורך מלא. ניצני השינוי כבר הבליחו פה בשנתיים האחרונות: סרטיהן של רמה בורשטיין ('למלא את החלל') והגר בן אשר ('הנוגתה') כבר זכו להקרנות בפסטיבלים היוקרתיים של קאן ונציה (בהתאמה), ואילו סרטיהן של הדר פירדליך ('עמק תפארת'), דנה גולדברג ('אליס') ומאיה דרייפוס ('החיה שחורות הביתה') כבר קטפו שלל פרסים בפסטיבלים ומוקמים.

כדי להציץ לעולמן של דור הבמאיות החדש שצומח כאן, לבחון את האופן שבו הן רואות את המציאות הקולנועית שבה הן פועלות, ולתהות על השינויים שהן מבקשות - אם בכלל - להכ' ניס בה, קיבצנו לשיחה במערכת "הארץ" ארבע תסריטאיות-במאיות ששוקדות כעת על סרטן הראשון. ניעל קיים עומדת לצלם את סרטה "ההר' בחורף הקרוב, מיכל ויניק צילמה באחרונה את סרטה "ברש", טלי שלום עזר עתידה להשלים בקרוב את עריכת סרטה "פרינסס", ואילו סר' טה של מאיה דרייפוס "החיה שחורות הביתה" וזה בפסטיבל ירושלים האחרון בשלושה פרסים, ביניהם לסרט הביכורים הטוב ביותר, וממתין ליי' צילמה לבתי הקולנוע.

השאלה הראשונה שהוצגה לארבע הנשים בפאנל היתה מדוע הגל החדש של הבמאיות בקולנוע הישראלי החל דווקא עכשיו.

יעל קיים: "הייתי עכשיו בברלין ומישהי אמרה לי, תגידי, מה הסיפור? אין נשים בישראל? המצב שלכן חמור כמו באפגניסטן? כי אני כל הזמן רואה קולנוע ישראלי, ואני לא רואה בו נשים"

משהו מרענן קורה בקולנוע הישראלי. בשקט בשקט, בלי לצעוק את זה בקול גדול, יותר ויותר במאיות נשים מקבלות באחרונה את תמיכתן של שתי קרנות הקולנוע הגדולות בישראל, ויוצאות לצלם את סרטיהן העלילתיים. יותר ויותר נשים מצליחות להשיג דריסת רגל בעולם הקולנוע המקומי, לקעקע ולו כמעט את הדומיננטיות הגברית בתחום זה, ולהצית כאן תקווה לשינוי. נשים הן כיום חמישה אחוז בלבד מהבמאים הפועלים בהוליווד וגם בבריטניה. בקולנוע האמריקאי העצמאי המ' צב טוב קצת יותר, כי שם במאיות חתומות על 24% מהסרטים. ומה עם ישראל? מתברר שאנחנו ניצבים אי שם באמצע. לפי דוחות חברת פילת, בשנים 2002 עד 2010 הוצגו בבתי הקולנוע 130 סרטי עיליה ישראליים, ומתוכם רק 13 ביומי על ידי נשים. כלומר 10 אחוזים. ואולם, בשנים האחרונות החלו להישמע קריאות לשינוי. בין היתר הוקם "פורום הקולנועניות" הפועל לשוויון הזדמנויות לנשים וגברים בתחום הקולנוע, ונצי' גותי התריע על האפליה הקיימת בתחום ושי' כנעו את קרנות הקולנוע בחשיבות שילובן של לקטוריות נשים לצד הגברים והמחליטים באילו סרטים יתמכו הקרנות. התוצאה ניכרת בשטח - עוד ועוד סרטים של נשים עולים לאקרנים - וברדיקה של הצופי בעתיד הקרוב מציינת וממנה מעודדת ממוח.

מנתונים שקיבל "הארץ" מקרן הקולנוע היש' ראלי ומקרן ירושע רבינוביץ' (שתי הקרנות הג' דולות המשקיעות בסרטי עיליה בישראל) עולה כי מבין 60 סרטים שאושרו להפקה בשנים האחר' רונות, נמצאים בשלבי הפקה שונים ועדיין לא

נכר לא חיות בסרט

המסמך מהמחזור 12

הסרט שלה, ושאין שום סיבה שהיא תפיק סרט למישהו אחר. אבל אני מניחה שזה חלק ממה שטלי ריברה עליו, שאלה תפקידים מסורתיים של נשים ושהן מופנם אצל נשים מסוריות. כאן, סביב השולחן הזה, במקרה וישובת כאלה שכלום לא התפנם אצלן.

קיים: "ואנחנו גם פשוט לא יודעות להפיק. יכול להיות שבגלל זה אנחנו עושות את הסרטים שלנו בעצמנו".

דרייפוס: "אני רוצה להזכיר גם שבפסטיביל לי הקולנוע הגדולים בעולם אין כל כך סרטי נשים. אז אשה שרוצה לעשות פיצ'ר, אילו רוגמאות יש לה? בפסטיבלים של קאן וונ' ציה נבחרו השנה רק סרט אחד או שניים של נשים לתחרות הרשמית. וזו בעיה כי מבחינת הישגים וחווה, לנשים במאות אין בעצם מה שמחכה להן בצד השני של הנהר".

ויניק: "יותר מזה, בפסטיבל קאן היתה שערורייה, כי רומן פולנסקי ופרנסואה אוזון הדיכאנו באופן מיוזני, ואף אחד לא הניד עפעץ. או אנחנו מתפללים שלפסטיבלים האלה לא מתקבלים סרטים של נשים".

במצב הנוכחי של הקולנוע הישראלי, כשרוב היוצרים הם חסרי גברים, האם הסרטים שנוצרים באן מצוינים ומתמנה קולנועית שמפריעה לבן, שהיוות רוצות לשנות?

ויניק: "אותי מדהים כל פעם מחדש לראות את הסרמות הנשיות שמופיעות כאן בסרטים, שרבים מהם בזמן רחוק על ידי הגברים הכי גרישים והכי מקסימים. אני לא רוצה להזכיר הסרט של הגבר הכאן, או במקרה הפחות טוב לנענע לידו את האגן. בעיניי הסרטים ייצור גים של נשים נורמליות בקולנוע הישראלי, דמיונית של נשים מורכבות".

קיים: "לי חסר לשמוע קול של נשים, לראות דמויות מורכבות שמביאות למסך חוויות מורכבות של נשים ומתקשרות אחת עם השנייה.

חסר לי לראות סרטים עם הייצוג שלנו וחסר רות לי נשים שהן לא רק אובייקטים מיניים. והלו, אנחנו לא איוה מגור מצומצם, אלא 50% מהאוכלוסייה: בגלל זה חשוב שיהיה במאות, שביאו את הקול של הנשים לקולנוע".

בלי אקוויטיקה

מומחים לשיחוק סרטים הסבירו לי באחרונה שמי שקונה את הכרטיסים לקולנוע בעולם, זה נשים. ואני חושבת שיותר ויותר נשים נמאס לא רדת 'צ'ריל', כתום זה השחור החשוף 'רובורג' - ועודנה שהקלה אוהב את זה, צודק את זה".

דרייפוס: "לפי מה שאת אומרת, נשים מח' לריות מה יראו, וגברים מחליטים איוה סרטים ייעשו. אז אופס, יש פה בעיה".

נדה, אלא בגלל הקולנוע ובגלל הדמויות. אני כל כך מחכה ומייחלת לרגע שבו כבר לא וימינו אותו להתראות בגלל שאנחנו במאות נשים, אני מחכה לרגע שבו מה שיעניין עיתונאים זה לדרב על הסרט שלי, ולא על זה שאני אשה".

דרייפוס: "לי אין בעיה שגברים ימשיכו לע' שות את הסרטים שלהם, אפילו אם ייצוגי הנשים בהם יהיו קצת מזמקים, כל עוד על המסכים יהיו גם ייצוגי הנשים שלנו. אני למשל אשמח להמשיך ולראות את ברוס ויליס שוב מציץ את העולם, אני אוהבת את זה. זה סקסו. צריך רק שלצד זה יהיו גם יותר סרטים עם נמרדה בולוק. אז כבר לא נסתובב בתחושה שנעשה לנו עוול".

בסרטים של ארבעתן יש גיבורה אשה. האם זו חרידה מודעת, מכוננת, אולי פוליטית?

ויניק: "נרמה לי שזה פשוט טבעי". דרייפוס: "אצלי זה מתחיל מועם. אני בתור אשה באה לקולנוע, רואה את ייצוגי הנשים על המסך ואומרת לעצמי, ואחלה, הרי גם אני אוהבת ללכת מכות, גם אני אוהבת לחלחל במי נדרות, גם אני אוהבת לצעוק, אז למה אני לא מוצאת נשים כמוני על המסך? או בסרטים שלי אני רוצה להראות גיבורה שהיא אחת, להגיד משהו על ייצוגי הנשים שאני רואה בקולנוע". שלום עזרי: "אצלי זו פחות בחירה פוליטית,

מנתן "למלא את החלל" (מימין) ו"הנותרת". ניצנים של שינוי צילום: רד אדיר

ויותר אינטואיטיבית. אבל מובן שאפשר להס' תכל על זה אחר כך בפרספקטיבה, כעל בחירה פוליטית".

דרייפוס: "השאלה מה יקרה כשהיו בקולנוע יותר ייצוגים של נשים שהם לא דווקא מה שג' ברים היו רוצים לראות. כשבילים, סרטים שבהם ג'וליה רוברטס החמודה רק יושבת ומחכה, זה אסקפיוס. הם אומרים, בחיים הרי אשתי הק' רצויה שולחת אותי להוריד את הובל, אני לא צריך לראות את זה גם בסרטים. ועכשיו אנחנו דוחפות את עצמנו למקום הזה ואומרות, אני חנו לא נוריד יותר את הובל".

קיים: "אנחנו לא צריכות לחכות שגברים יתנו לנו משהו, ר' אנחנו כאן, והגיע הזמן לשנות את המצב. היינו אמורות לקבל 50 אחוז מהתקציב בים כבר כשחשוק הקולנוע יצא לדרך, אבל עכשיו אנחנו כאן והגיע הזמן שזה פשוט יקרה. אני לא רוצה להכות יותר".

האם אתן מאמינות שקולנוע יכול להביא שינוי, שאם ייצאו פה יותר סרטים של נשים זה יפשיע על החברה שאנחנו חיות בה?

קיים: "כן. אנחנו חיים בחברה שהקול של הג' שים מודר בה מהמון צמחים, לא רק בקולנוע, וזה משפיע על כל החברה. הייתי עכשיו כברלין ומישהו שמאוד אוהבת קולנוע ישראלי, אמרה לי, תגיד, מה הספרוץ אין נשים בישראל המ' צב שלכן חמוד כמו באפגניסטן? כי אני כל הזמן

רומן פולנסקי. כלום שתקו צילום: ורויסט

רואה קולנוע ישראלי, ואני לא רואה בו נשים. שלום עזרי: "הייצוג של המציאות משפיע על המציאות ולהיפך, אנחנו מתחילים להת' נהג כמו שאנחנו רואים בסרטים, כמו שאנחנו קוראים בספרים, אז זה בטוח יקרה גם כאן, כשבקולנוע הישראלי תהיה עוד פרספקטיבה". דרייפוס: "במיוחד כשמדובר בחברה היש' ראלית, שהיא מאוד גברית ושהצבא תופס בה מקום מאוד משמעותי. היא מולידה המון תפי' שות בסגנון 'רק גברים מבינים בפוליטיקה', בין היתר מפני שכרגע הנרטיב הלאומי הוא הנרטיב שמתחזק כאן. ואם עכשיו יש נשים שקמות ועושות פה סרטים, ומציגות נרטיב אחר, זה יפיע גם על הנרטיב הדומיננטי פה ועל התפישות שהוא מוליד".

קיים: "אין אמרה אמא של הבן זוג שלי שהיא חובבת קולנוע - 'אני לא מבינה למה הנשים בסרטים הן תמיד כל כך פסיביות, הרי כל הנשים שאני מכירה הן מאוד אקטיביות'. אז אני מאמינה שסרטים שעושים פה נשים יג' רמו למשל לעידים ונערות להבין פתאום, שגם לנשים יש סיפורים, ושהם מעניינים, ושהם רלוונטיים גם לחיים שלהם, ויאפשרו לגב' רים לצאת סוף סוף מהתבנית הזאת הצבאית והאלימה".

דרייפוס: "צריך גם לראות איך הסרטים שלנו יתקשרו עם הקהל, האם הם יוכלו להצלה קופתית ולהכרה אומנותית. מעניין לדעת אם הקהל, ואם נשים בקהל, בכלל ייצו לראות את מה שאנחנו עושות. וזה יהיה לא רק מעניין, אלא גם תהיה לוה השפעה, מרפת דייקא משמחת. מה שבטוח, זה שברוך נצטרך כולנו להיתקל במבקרי הקולנוע, שהם כמעט כולם גברים, ובפסטיבל הקולנוע בעולם, שכאמור לא ממש מאירים פנים לנשים. כך שיש נשים ממש עברי מתרס. אבל צריך לזכור שבא' מצע יש נשר גברי שאותו ר' קשה להצות". ויניק: "מבחינתי, המצב הנוכחי מרפה' דייים, ולא עושה המון חשק להמשיך להילחם על משהו שאני בכלל לא יודעת אם תהיה לו השפעה. אבל מצד שני, אולי לא עלינו את המלאכה לגמור. אולי כל אחת מאתנו צריכה לעשות את החלק הקטן שלה, וככה זה בסוף יקרה. ככה לפחות אני מרגישה, כמו נמלה קטנה שהולכת וסוחבת עוד גריגיה בתקווה להגיע אל קרן ההוא, שנמצא אי שם הרחק, בקו האופק".